

Nr 1283

Av fru **Marklund m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, med förslag till ändring i kommunallagen (1953: 753) m. m.

I proposition nr 129 år 1969 föreslås i huvudsak en oförändrad lydelse av 9 § kommunallagen jämfört med den nu gällande angående indelning av kommun i flera valkretsar.

Genom systemet med tilläggsmandat i de förestående valen till den nya enkammarriksdagen har en ur demokratisk synpunkt klar orättvisa avlägsnats. Någon motsvarande ändring av valsystemet för de stundande kommunala valen har icke beslutats eller ens ännu förslag blivit framlagda. Detta innebär, att där kommun är indelad i flera valkretsar gynnas som regel större partier, i alla händelser uppnås ett mindre rättvisande utslag än om kommunen i fråga utgjorde en enda valkrets.

1955 års valutredning tog bl. a. upp denna fråga och kom till resultatet att gränsen då kommun *skall* indelas i flera valkretsar borde sättas betydligt högre eller till 100 000 invånare samt att en fakultativ valkretsindelning stadgas, vidare att i vissa angivna fall indelningen i valkretsar begränsas till *två*. Utredningen påvisar att vanligen har indelningen i valkretsar icke skett efter några i orten naturliga enheter, att om lokala särintressen likväl funnits inom området för en kommun, har dessa ofta kunnat vinna erforderligt beaktande vid kommunala val utan styckning av kommun i mindre valkretsar. Partierna har vid uppsättandet av kandidatlistor sört för att sådana särintressen blivit tillgodosedda. Det kan också tillfogas, att även vid indelning i flera valkretsar förekommer ofta att partierna går till val med en enhetlig valsegel.

Sådana situationer kan uppstå, framhåller utredningen: »När det gäller personvalet, kan valkretsindelningen medföra, att kandidater, som vunnit anslutning inom flera kretsar, slås ut av dem, som i en krets har obetydligt högre röstetal men sammanlagt har väsentligt färre av kommunens väljare bakom sig än de förstnämnda.»

Varken i redovisningen av de i propositionen behandlade frågorna eller i departementschefens uttalande förekommer någon kommentar till förslagen och synpunkterna från 1955 års valutredning. Detta är så mycket mera anmärkningsvärt som riksdagen i anledning av väckta motioner antog utskottsutlåtande (utl. nr 1/1959) med hemställan till Kungl. Maj:t om översyn av bestämmelserna om val-

kretsindelning. I utlåtandet erinrade konstitutionsutskottet om att en alltför långt driven uppdelning i valkretsar medförde åtskilliga olägenheter. Med hänsyn till dessa var det enligt utskottet av vikt, att sådan indelning endast förekom, då avgörande praktiska skäl talade härför. Utredningen tog i sitt förslag med nu gällande reservation i lagtexten om undantag från stadgandena som motiverades av kommunens särskilt betydande utsträckning eller liknande förhållanden etc. Med den i propositionen föreslagna fortsatta giltigheten av sådana undantagsbestämmelser borde utredningens förslag också i sin helhet ha legat till grund för förslagen i propositionen.

En modifiering av 9 § kommunallagen i här berörda avseende är motiverad även om en reformering sker av valsyste­met för de kommunala valen. En sådan ändring av valsyste­met är emellertid tills vidare icke föreslagen och ovisst är om den ens kommer till stånd till 1973 års kommunala val. Ur denna synpunkt föreligger desto större anledning att riksdagen nu beslutar om en utformning av bestämmelserna om valkretsindelning vid kommunala val i överensstämmelse med vad här refererade valutredning föreslagit.

Med stöd av det anförda föreslås,

att riksdagen med bifall i övrigt till förslagen i proposition nr 129 år 1969 om ändring i kommunallagen (1953:753) måtte besluta om följande lydelse av 9 §:

(Propositionens förslag)

9 §.

För val av kommunfullmäktige skall kommun indelas i valkretsar, om i kommunen finns flera än 40 000 invånare eller för kommunen skola utses minst 51 fullmäktige. Överstiger folkmängden i kommun 10 000, må valkretsindelning, där så befinnes lämpligt, företagas också i annat fall än nu sagts. Annan — — — inom valkrets.

(Motionärernas förslag)

För val av kommunfullmäktige skall kommun med mera än 100 000 invånare indelas i valkretsar. Är folkmängden i kommun mindre än nu sagts men överstiger den 40 000, må valkretsindelning ock företagas, där så befinnes lämpligt. Överstiger folkmängden icke 40 000 men skall i kommunen utses minst 51 fullmäktige, må jämväl sådan kommun, där så befinnes lämpligt, indelas i valkretsar, dock ej flera än två, såfram icke synnerliga skäl till annat föranleda. Annan — — — inom valkrets.

Stockholm den 25 november 1969

Eivor Marklund (vpk)

Gunvor Ryding (vpk)

C. H. Hermansson (vpk)